

Lessen die we kunnen leren over Samenzorg

› UIT DE CASUS VAN CRATAEGUS WOONZORG

› Algemeen

› Organisatiecultuur

› Fysieke omgeving

› Gemeenschapsgerichte benadering

Algemeen

1. Samenzorg begint bij het gewone leven, niet bij de zorg. De casus van Crataegus laat zien dat het gewone leven leidend wordt gemaakt: eten, ontmoeten, buiten zijn, muziek, rituelen, grijpen naar vertrouwde spullen. Zorg komt in dienst van dit leven, niet andersom.
2. Regie over de zorg- of ondersteuningsvraag, maar ook over het proces van Samenzorg vormt een belangrijk element in het denkkader van Samenzorg. Het ondersteunen van deze regie vraagt om erkenning op drie niveaus (theorie van erkenning; Honneth):
  - a. Liefdevolle erkenning: gesteund en gezien worden door nabije relaties. Hierbij gaat het zowel om relaties tussen bewoners van Crataegus onderling als de relaties tussen bewoners en (vrijwillige) medewerkers, als de relaties tussen (vrijwillige) medewerkers onderling;
  - b. Juridische erkenning: erkend worden als volwaardig burger met rechten. Ook hierbij gaat het om relaties tussen bewoners onderling, bewoners en medewerkers en medewerkers onderling;
  - c. Sociale waardering en solidariteit: gewaardeerd worden vanuit de gemeenschap. Onder gemeenschap verstaan we zowel de relaties binnen Crataegus—tussen bewoners en (vrijwillige) medewerkers—als de bredere gemeenschap buiten Crataegus, zoals inwoners, lokale organisaties en instituties in het dorp. Deze verbondenheid, binnen én buiten Crataegus, geeft mensen het gevoel ertoe te doen en van betekenis te kunnen zijn voor anderen.
3. Het denkkader van Samenzorg is ontstaan met als beoogde uitkomst 'betere zorg'. Belangrijke vragen zijn daarom: 'wat is betere zorg', 'waar bestaat betere zorg uit' en 'betere zorg voor wie?'. De casestudy bij Crataegus biedt aanknopingspunten om betere zorg te operationaliseren. De manier van werken bij Crataegus lijkt bij te dragen aan (1) wederkerige relaties tussen bewoners, (2) meer zelfvertrouwen, zelfrespect en zelfwaardering bij bewoners, (3) een persoonsgerichte, holistische benadering van zorg- en ondersteuningsvragers, (4) een verschuiving van een focus op beperkingen naar een focus op mogelijkheden en (5) een stevige inbedding van individuele zorg- en ondersteuningsvragen in een bredere gemeenschap.

Lessen die we kunnen leren over Samenzorg

> UIT DE CASUS VAN CRATAEGUS WOONZORG

Organisatiecultuur

1. De casus van Crataegus laat zien hoe Samenzorg niet ontstaat door een werkwijze of protocol, maar door een doorleefde cultuur, relationele praktijken en een gemeenschap die zorg als gezamenlijke verantwoordelijkheid vormgeeft. Dit maakt duidelijk dat Samenzorg niet alleen een manier van werken is, maar ook een uitdrukking van de onderliggende organisatiecultuur.
2. Leiderschap geeft Samenzorg richting door het zichtbaar voor te leven. Het vraagt om een breed gedragen houding in alle lagen van de organisatie, met sterke horizontale samenwerkingen en goede verticale afstemming. Dit betekent dat leiderschap zich dienstbaar opstelt aan het denkkader van Samenzorg en dit versterkt.
3. Risiconormalisatie is essentieel voor waardigheid. Samenzorg vereist het erkennen van het leven mét risico's: traplopen, fietsen, zelfstandig snijden, buiten bewegen. Professionals moeten risico's niet vermijden maar afwegen. Kwaliteit van leven weegt even zwaar als veiligheid.

Fysieke omgeving

4. De plek (tafel, gebouw, buurt) is medespeler in Samenzorg. De centrale tafel, open keuken, dorpsverbondenheid en publieke plekken (restaurant, dorpsactiviteiten) zijn structureel onderdeel van de zorgcultuur. Samenzorg vraagt om het ontwerpen van omgevingen die ontmoeting, zichtbaarheid, vanzelfsprekende nabijheid en wederkerigheid mogelijk maken. Architectuur en inrichting horen bij het denkkader.

Gemeenschapsgerichte benadering

5. Samenzorg vraagt een gemeenschap, niet alleen een team. Crataegus werkt intensief samen met dorpsbewoners, lokale ondernemers, andere zorgorganisaties, vrijwilligers, familieleden. Voor het denkkader van Samenzorg betekent dit dat Samenzorg niet primair gezien moet worden als iets dat alleen in de professionele zorg plaatsvindt, maar als iets dat in de hele gemeenschap gebeurt, dus als een gemeenschapspraktijk.
6. Contexten bieden voedingsbodem om Samenzorg goed in te bedden. Crataegus Woonzorg biedt een woonomgeving waar aandacht is voor sociale relaties en sociale cohesie. Dit betekent dat wanneer een zorg- of ondersteuningsvraag ontstaat, de individuele zorgvrager diverse hulpbronnen heeft om uit te putten. Een dergelijke omgeving ontstaat niet zomaar. Dit vereist inzet en inspanning van betrokkenen op diverse niveaus, van beleidsmakers tot uitvoerders tot bewoners.
7. Samenzorg vraagt om een balans tussen individu- en groepsgericht werken. In de meest simpele vorm staat bij Samenzorg één individuele zorg- of ondersteuningsvraag centraal. In de meeste contexten zijn individuele casussen echter met elkaar verbonden. Bij Crataegus heeft iedere bewoner een zorg- of ondersteuningsvraag. Door deze in relatie tot elkaar op te pakken, kunnen bewoners onderling iets voor elkaar betekenen en zo een bijdrage leveren aan het verminderen van de collectieve zorg- en ondersteuningsvragen.
8. Wonen in een gespikkelde gemeenschap werkt. Menging van doelgroepen creëert betekenis voor bewoners. Dit zorgt voor normalisatie van diversiteit, informele steun en onverwachte vormen van wederkerigheid. Samenzorg krijgt de kans te floreren in gemengde gemeenschappen.